

Pavel, graun e tartuffels

In der vorletzten Ausgabe der TG haben wir über die wichtigsten Nutztiere auf Schweizer Bauernhöfen berichtet. Im vorliegenden Heft wollen wir ein paar Informationen über die Futtermittelproduktion sowie über das Getreide und die Kartoffeln vermitteln.

En la penultima ediziun da la TG avain nus preschentà ils pli impurtants animals da niz ch'ins po chattar sin ils bains purils en Svizra. L'ediziun actuala vul intermediar in pèr infurmaziuns davart la produczion da pavel, il graun ed il tartuffel.

LA PRODUZZIUN DA PAVEL

La Svizra è in tipic pajais dad erva. Las muntognas, las collinas e betg il davos il clima permettan en bleras regiuns mo la pasculaziun. Per quest motiv datti p. ex. ers da graun e da tartuffels mo sin ina surfatscha relativamain pitschna surtut en las regiuns pli bassas da la Svizra Bassa. Il fons ch'ills purs cultiveschan – inclus las pastgiras d'alp – sa cumpona da trais quarts da prads e da pastgiras. In quart pussibilescha la cultivaziun da culturas spezialas sco vits, puma e legums.

Il terratsch ademplescha pliras funcziuns. D'ina vart è el il spazi da viver per numerusas creatiras, da l'autra vart furma el la basa per la produczion da vivondas e pavel. Ins na dastga era betg emblidar ch'il terratsch serva sco deposit per stgazis minerals (p. ex. aur e diamants) e per purtaders d'energia (p. ex. ieli e charvon). Plinavant è il terratsch la surfatscha per construir chasas e vias.

Ils purs svizzers adatteschan lur produczion a las cundiziuns natirals. Per quai è la produczion da pavel da gronda impurtanza. Las vatgas, ils arments, ils chavals, las nursas e las chauras en Svizra maglian per gronda part pavel natural (u pavel setg) sco l'erva ed il traifeagl. Grazia al clima ed a la configuraziun dal terratsch crescha l'erva fitg bain en bleras regiuns da noss pajais. En las Prealps, en il Giura ed en il territori muntagnard è la produczion da pavel, ultra da l'utilisaziun forestala, pli u main la suletta alternativa. Tut tenor lieu e cultivaziun datti divers tips da prads cun ina flora differenta. Sper

quests prads natirals datti ils prads da semenza (u prads artificial). Ils prads artificial vegnan cultivads en roda cun fritgs d'er e daventan uschia in element da la cultura alternanta (midada da fritg).

Ils purs svizzers cultiveschan ina surfatscha da passa in milliun hectaras. Var 800 000 hectaras cumpiglian prads e pastgiras. Sco cumparegliazion: in champ da balape è circa uschè grond sco ina hectara. Igl è grev da calcular la muntada economica da la produczion da pavel, perquai ch'ills purs dovran il pavel per lur animals. Il pavel na vegn pia betg vendì sco p. ex. ils tartuffels, il latg u ils animals da maz. Ma il animals che maglian il pavel èn ina funtauna da gudogn zunt impurtanta per ils purs – la produczion da pavel è consequentamain in sector da manaschi considerabel.

Nossas vatgas survegnan pauc pavel concentrà en cumparegliazion cun standards internaziunals. Persuenter dovran ellas in pavel natural nutritiv e bain digeribel. Mo ina produczion da pavel cun in'utilisaziun frequenta ed ina ladada adattada renda pussaivel in pavel d'ina auta qualitat.

Tut tenor intent datti pliras metodos da conservar il pavel. L'erva frestga vegn segada, transportada en stalla e pavlada entaifer 24 uras. Per la pavlada d'enviern vegn l'erva conservada en furma da fain u da silo.

IL GRAUN

Il graun vegn cultivà gia dapi vegl ennà e furma ina part relevanta dal nutriment dals umans e dals animals. Il graun ed ils products da graun èn las pli impurtantas vivondas da basa en il mund. Ma graun n'è betg adina mo graun. Entant

autoprovediment	Selbstversorgung
avaina	Hafer
digeribel	verdaulich
en roda	abwechslungsweise
fomina	Hungersnot
fritg da bulba	Knollenfrucht
funtauna da gudogn	Einnahmequelle
furment	Weizen
graun	Getreide
ierdi	Gerste
ladada	Düngung
midada da fritg	Fruchtfolge
nutritiv	nahrhaft
pasculaziun	Beweidung

FOTO: LBBZ PLANTAHOF

FOTO: JAKOB MENOLFI

En accziun per l'agricultura svizra a maun u cun la maschina.

ch'i dat en nossas regiuns surtut furment, seghel e spelta – en furma da paun e da pasta – mangia la populaziun en l'Asia principalmain ris.

Il graun deriva da l'erva da steppa e fa anc oz part, ord perspectiva botanica, da la famiglia da las ervas. Las spezias da graun dad oz han origins fitg differents. Entant che las emprimas spezias derivan dal furment d'in graun (cultivà en la Mesopotamia gia 7000 onns a. Cr.), deriva il furment dir ed il furment dubel da la salin dubla cultivada en l'Etiopia. L'ierdi deriva probablmain da l'ierdi selvadi cun il num latin *Hordeum spontaneum*. Il seghel duai esser cumparì per l'emprima giada avant 2000 fin 3000 onns en la Tirchia, e quai sco zerclim sin ers da furment. Era l'avaina è oriundamain stada in zerclim. Il tirc deriva presumadamain da l'erva selvadia teosinte ch'ins chatta en il Mexico. Ed il triticale è ina cruschada da furment e seghel.

IL TARTUFFEL

Entant ch'il tartuffel ha giugà durant tschientaners ina rolla impurtanta per segirar l'alimentaziun da la populaziun svizra, è sa sminuì ils davos onns tant la cultivaziun sco era il consum da tartuffels. Tuttina è il fritg da bulba anc adina ina da las pli impurtantas vivondas dals Svizzers. Mintg'on mangiain nus

var 43 kilograms tartuffels. Sco cumparegliazion: mintga persuna mangia en media bunamain 40 kilograms pasta ed in pau dapli che 24 kilograms ris.

En Svizra munta il grad d'auto-provediment a passa 90 per-tschient per quai che riguarda il tartuffel. Percunter stuain nus importar in zic damain che 40 per-tschient dal graun e tranter 40 e 60 per-tschient dal zutger che nus basegnain. Per finir deriva da l'exteriur la mesadad dals legums che nus mangiain.

Il tartuffel vegn oriundamain da l'America dal Sid, nua ch'ins al chatta anc oz sco planta selvadia. Il pievel dals Inka cultivava il tartuffel ditg avant ch'ills Europeans han scuvert il nov continent. Pir il 16avel tschientaner han els purtà a chasa ils emprims tartuffels. La vulur dal tartuffel per il nutriment uman n'han ins betg realisà immediat. Il tartuffel era plitost ina curiositad en ierts botanics. Quai è sa midà pir il 18avel tschientaner ed il tartuffel è spert daventà ina da las pli impurtantas plantas per il nutriment dals umans. Questa muntada centrala ha gi consequenzas fatalas enturn la mesadad dal 19avel tschientaner. Da lez temp ha la sfarinussa destrui ina gronda part da las racoltas da tartuffels en l'Europa e blers pajais han stui patir da grondas fominas.

Durant la Segunda Guerra mundiala ha il tartuffel garantì l'alimentaziun da la populaziun svizra. Tenor il plan dal Cussegl federal han ins extendì entaifer curt temp la surfatscha da cultivaziun sin passa 80 000 hectaras. Oz cultiveschan ils purs svizzers tartuffels anc sin ina surfatscha da ca. 13 500 hectaras. Grazia al progress tecnic e grazia a meglras sorts pon els racoltà sin la medema surfatscha blier dapli tartuffels che pli baud.

Funtauna: www.landwirtschaft.ch